

**Základní devítiletá škola 1. - 5. ročník Trhomné
1947 - 1967**

Inventář

EL NAD č.: 733
AP č.: 198

Zuzana Kliková

Plasy 2009

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	5
III. Archivní charakteristika fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	6
V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	7
Příloha č. 2: Seznam zkratk	8

Inventář

9

Tiráž

11

I. Vývoj původce fondu

Ves Trhomné (německy Trohan či Trahona), ležící na západním okraji manětínských lesů, je poprvé historicky doložena roku 1183 společně s vesnicemi Krsy, Polínka a Kejšovice. Kníže Bedřich je tehdy daroval řádu johanitů v Manětíně. Sám Bedřich je získal koupí od proboštví v Toužimi. Podle catalogu cleri byla v roce 1352 v Krsech zřízena fara a pravděpodobně v roce 1384 při ní vznikla farní škola, do které docházely děti z Krs, Líchova, Na Holé, Blažimi, Skelné Huti, Trhomného, Umíře, Karlova Dvora, Ostrova, Krsova, Pláně, Vojtěšina, Polínek, Mensdorfu a Schöppamühle.

Johanité v roce 1483 manětínské panství i se vsí Trhomné prodali pánům ze Švamberka. Zpustošení vesnic a úbytek obyvatel po třicetileté válce řešila šlechta zvyšováním robotních povinností a kolonizací vesnic německým obyvatelstvem, které nakonec získalo převahu nad českým. F. Lerch v díle *Unsere Heimat* uvádí, že poslední český učitel na krské škole se jmenoval Petr Rodnický, od roku 1662 pak začal v Krsech učit první německý učitel Andreas Wokurka.

Při dělení majetku po smrti Jana Kryštofa Heissenštejna ze Stahrembergu v roce 1659 se Trhomné stalo částí bezdružického panství. Děti z Trhomného docházely i po roce 1800 do krské školy, která zaměstnávala jednoho učitele společně s jedním, někdy dvěma pomocníky, kteří v zimě vyučovali na okolních zatímních školách ve Skelné Huti, Vysokém Jamném, Hanově, Kokašicích, Pačíně a v Pláních. Jak je poznamenáno v Metternichově Soupisu škol kraje plzeňského z roku 1790, tyto školy si vydržovaly obce a platily učitelskému pomocníkovi 23 až 50 zlatých ročně. Místnost, kterou učitelský pomocník obýval, sloužila zároveň jako učebna.

Podle F. Lercha začal od roku 1827 ve Skelné Huti vyučovat stálý učitel Andreas Salfer. Tuto školu navštěvovali žáci ze Skelné Huti, Mensdorfu, Umíře, Karlova Dvora a Trhomného. Po zániku patrimoniální správy se stalo Trhomné samostatnou obcí v politickém okrese Teplá se školou ve Skelné Huti, která byla jako osada její součástí a kam mimo dětí ze správního obvodu obce (ještě osady Karlův Dvůr a Umíř) chodily i děti z Mensdorfu. Od roku 1872 měla škola již dvě třídy a sídlila v nově postavené budově.

Německé obyvatelstvo v Trhomném a okolních obcích zcela převažovalo také po roce 1918. Do školy ve Skelné Huti začaly chodit i děti z obce Račín. V souvislosti s přijetím těchto žáků byla v Trhomném roku 1926 postavena nová školní budova za 300 000 korun.

V roce 1938 byla obec Trhomné se svými osadami připojena k Říši. Po II. světové válce a odsunu německého obyvatelstva došlo k otevření české obecné školy v budově bývalé německé školy. Vyučování začalo 1. září 1947. Do Obecné školy v Trhomném docházely děti z Trhomného, Skelné Huti, Račina, Karlova Dvora a Mensdorfu. Ve škole byl 1.-5. postupný ročník s neúplným oddělením střední školy, které zaniklo v roce 1949 odchodem žáků do Střední školy v Krsech. Od školního roku 1963-1964 fungoval pouze 1.-4. postupný ročník a ve školních letech 1964-1965 až 1966-1967 probíhalo vyučování už jen ve třech postupných ročnících.

Nejvyšší počet žáků je doložen ve školním roce 1948-1949, kdy školu navštěvovalo 27 dětí. Stav žactva pak v následujících letech s mírnými výkyvy klesal. Ve školním roce 1966-1967 docházelo do ZDŠ v Trhomném už jen 6 dětí (3 chlapci a 3 dívky).

Prvním správcem jednotřídní Obecné školy v Trhomném se v roce 1947 stala učitelka Marie Franková. Musela se tehdy potýkat s naprosto nevyhovujícím stavem školní budovy, která měla nevymalované, otlučené stěny a rozbitá okna. Nutná byla i desifekce, protože ve škole určitou dobu pobývali uprchlíci. V následujícím školním roce působil jako správce školy Josef Richter, dosavadní učitel ve Svazích. Nejdéle zde zastával místo ředitele Ladislav Janoušek. Kompletní přehled správců a ředitelů školy je uveden na konci kapitoly.

Škola zanikla v roce 1967. Navštěvovalo ji málo dětí a již v roce 1966 se uvažovalo o jejím zrušení. K roku 1967 končí i záznamy ve školní kronice a zápisy v dochovaných inventárních denících a pokladním deníku. Poté začali žáci docházet do škol v Bezvěrově (I. stupeň) a v Toužimi (II. stupeň).

Správci školy a ředitelé

Marie Franková (správce školy)	1947 - 1948
Josef Richter (správce školy)	1948 - 1950
Jan Kroc	1950 - 1951
Ferdinand Franz	1. září - 1. října 1951
B. E. Kupková	1. října 1951 - 1952
Ladislav Janoušek	1952 - 1. května 1955
Josef Cihlář	1. května - 30. června 1955
Ladislav Janoušek	1955 - 1960
Emilie Lencová	1960 - 1966
L. Držalová	1966 - 1967

Počet žáků ve škole od roku 1948-1967

1948-1949:	27
1949-1950:	21
1950-1951:	21
1951-1952:	19
1952-1953:	10
1953-1954:	14 (10) ¹
1954-1955:	10
1955-1956:	12
1956-1957:	13
1957-1958:	10
1958-1959:	8 (10)
1959-1960:	13 (14)
1960-1961:	11 (12)
1961-1962:	12 (12)
1962-1963:	11 (13)
1963-1964:	10 (10)
1964-1965:	7 (5)
1965-1966:	7 (7)
1966-1967:	6 (6)

---

1 Číslo v závorce udává počet dětí na konci školního roku.

II. Vývoj a dějiny fondu

Archivní fond Základní devítiletá škola 1.-5. ročník Trhomné 1947-1967 se skládá z jedné školní kroniky, tří inventárních deníků, pokladního deníku a tří podacích protokolů. Tento písemný materiál byl ZDŠ Krsy předán do SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích dne 5. dubna 1985 (č. př. 631) společně s fondem Obecná (německá) škola Krsy.

Před převzetím fondu ZDŠ 1.-5. ročník Trhomné do okresního archivu provedl již v roce 1956 okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností přímo ve škole za přítomnosti ředitele Ladislava Janouška. V protokolu je uvedeno, že spisy a knihy této školy byly již v předcházejících letech podrobeny skartaci. V roce 1956 byly vyřazeny věstníky (1946-1950), třídní knihy (1947-1952), podací protokol (1947-1951), starý inventární deník z roku 1947, oběžníky (1948-1951) aj. Ve školním archivu pak zůstal tento písemný materiál: věstníky (1951-1956), třídní knihy (1952-1956), všechny katalogy a výkazy, podací protokol (1952-1956), běžný spisový materiál (1946-1956), inventární deník z roku 1948 a školní kronika, založená správcem školy Josefem Richterem.

Z materiálu, který tehdy zůstal ve školním archivu, se do SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích dostala školní kronika, inventární deníky, ale i podací protokol z let 1947-1951, jenž byl v roce 1956 určen k vyřazení. Ve fondu chybí výkazy o docházce a prospěchu, o jejichž osudu nemáme žádné informace.

III. Archivní charakteristika fondu

Archivní fond ZDŠ 1.-5. ročník Trhomné 1947-1967 zahrnuje období existence Obecné školy v Trhomném (1947-1948), Národní školy v Trhomném (1948-1960) a ZDŠ v Trhomném (1960-1967). Fakticky se ovšem jedná o jednoho původce, proto byly písemnosti zpracovány jako celek a název fondu odvozen od posledního oficiálního názvu školy.

Písemnosti z let 1947-1967, které tvořily archiv školy v Trhomném, se nedochovaly v plném rozsahu. Fond obsahuje tyto knihy: školní kroniku (1948-1967), tři inventární deníky (1947-1967) a pokladní deník (1960-1967). Spisový materiál má ve fondu zastoupení v podobě tří podacích protokolů z let 1947-1967.

Fond v roce 2000 revidovala a prozatímní inventární seznam k němu vypracovala Renáta Hithová. Současné pořádání a inventarizace proběhly podle pravidel pro zpracování archivního materiálu (Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. *SAP X*, 1960, č. 2, s. 215 – 310) a platné metodiky SOA v Plzni (*Vnitřní směrnice ředitele SOA v Plzni pro zpracování, posuzování, schvalování a evidenci archivních pomůcek v SOA v Plzni = Interní předpis č. 4/2006 ze dne 24. ledna 2006*). Při pořádání fondu bylo přihlédnuto ke schématu Františka Hoffmanna (*AČ*, 1956, s. 69 – 73). Knihy jsou řazeny podle obsahového významu a v rámci jednotlivých druhů chronologicky. Vzhledem k nepatrnému rozsahu archivního souboru nebyla provedena vnitřní skartace. Z tohoto důvodu zůstal součástí fondu pokladní deník z let 1960-1967.

Školní kronika byla zařazena do I. kategorie, ostatní písemnosti do II. kategorie. Všechny archiválie jsou psané česky. U některých písemností došlo k poškození prachem. Restaurátorský a konzervační zásah však není nutný.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Archivní fond ZDŠ 1.-5. ročník Trhomné 1947-1967 poskytuje poměrně torzovité údaje o životě venkovské jednotřídní školy. Přesto mohou dochované písemnosti přispět k dalšímu poznání dějin školství na regionální úrovni. Důležitým pramenem v tomto směru je zejména školní kronika z let 1947-1967, která se v úvodní kapitole stručně věnuje i školským poměrům v obci před rokem 1948. Kronika dále obsahuje údaje o počtu žáků a jejich prospěchu, o školních oslavách a nejruznějších žákovských akcích (sběr, výsadba stromků, spoření žáků) či změnách na místě ředitele. Součástí kroniky jsou i fotografie (společná třídní fotografie ze školních let 1960-1961 a 1962-1963 nebo 7 fotografií ze zimní vycházky ve školním roce 1966-1967).

IV. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond uspořádala a inventář k němu napsala Zuzana Kliková. Archivní soubor byl inventarizován v září 2008. Čistopis pomůcky v březnu 2009 vyhotovila Zuzana Kliková.

V Plasích 13. března 2009

Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Seznam pramenů

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Místní národní výbor Trhonné 1945-1956 /nezpracováno/, spisy 1945 – 1956.

Seznam míst v království Českém. Praha, 1893, s. 392.

Seznam míst v království Českém. Praha, 1907, s. 387.

Seznam míst v království Českém. Praha, 1913, s. 449.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924, s. 264.

Statistický lexikon obcí v zemi České. Praha, 1934, s. 255.

Statistický popis školních okresů Čech. Praha, 1884.

Popis obecného školství v království českém. Praha, 1889.

Popis obecného školství v království českém. Praha, 1894.

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis Archidioeceseos Pragensis. Praha, 1934.

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis Archidioeceseos Pragenae. Praha, 1860.

Pešík, S. *Pamětní kniha krské fary 1835 – 1931: výpisky z pamětní knihy.* Strojopis, 2003.

Posel, M. *Kronika mého kraje I. Od prvopočátku do května 1945.* Strojopis, 1979.

Posel, M. *Kronika mého kraje II. Od května 1945.* Strojopis, 1980.

Krsko. Území Obecního úřadu Krsy. Strojopis, 2008.

II. Seznam literatury

Lerch, F. a kol. *Unsere Heimat.* Bezručice, 1936.

Bukačová, I. - Fák, J. a kol. *Severní Plzeňsko II. Historicko-turistický průvodce č. 7.* Plzeň: Nakladatelství Českého lesa, 1977.

Ottův slovník naučný. Díl 25. - T – Tzschirner. Praha; Litomyšl: Paseka – Polička: Argo, 2002.

Šafránek, J. *Školy české: Obraz jejich vývoje a osudů.* 1. díl. Praha, 1913.

Seznam zkratk

AČ	Archivní časopis
SAP	Sborník archivních prací
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
ZDŠ	Základní devítiletá škola

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Školní kronika	1948 - 1967	K 1
2	Inventární deník	1947 - 1960	K 2
3	Inventární deník	1961 - 1967	K 3
4	Inventární deník	[1952] - 1966	K 4
II. Spisový materiál			
1. Registraturní pomůcky			
5	Podací protokol	1947 - 1952	R 1
6	Podací protokol	1952 - 1961	R 2
7	Podací protokol	1962 - 1967	R 3
III. Účetní materiál			
8	Pokladní deník	1960 - 1967	K 5

Název archivní pomůcky:	Základní devítiletá škola 1.-5. ročník Trhomné
Časový rozsah:	1947 - 1967
Počet evidenčních jednotek:	8 (5 úředních knih, 3 podací protokoly)
Počet inventárních jednotek:	8
Rozsah v bm	0,10 bm (úřední knihy - 0,07 bm, podací protokoly - 0,03 bm)
Stav ke dni:	13. 3. 2009
Zpracovatel archivního fondu:	Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková

dne 13. 3. 2009 – č. j. SOAP/060-143/2009